

**Adroddiad i'r:** Cabinet

**Dyddiad y Cyfarfod:** 26 Mehefin 2018

**Aelod / Swyddog Arweiniol:** Y Cyng. Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Pennaeth Cyllid

**Awdur yr Adroddiad:** Steve Gadd, Prif Gyfrifydd

**Teitl:** **Adroddiad Cyllid (Mai - 2018/19)**

**1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?**

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion am gyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2018/19. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

**2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?**

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi diweddariad ar sefyllfa ariannol bresennol y cyngor, a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2018/19.

**3. Beth yw'r Argymhellion?**

Argymhellir bod yr Aelodau yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2017/18 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.

**4. Manylion yr Adroddiad**

Mae'r adroddiad yn crynhoi cyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2018/19 fel y nodwyd yn **Atodiad 1**. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £194.418 miliwn (£189.252 miliwn yn 17/18). Rhagwelir y bydd gorwariant o £1.210 miliwn ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol. Mae'r naratif o amgylch y risgiau a'r rhagdybiaethau presennol sy'n sail i'r asesiad hwn yn cael eu hamlinellu yn Adran 6.

Roedd cyllideb 2018/19 angen nodi a chytuno ar arbedion ac effeithlonrwydd o £4.6 miliwn. Mae'r tabl isod yn rhoi crynodeb o sut cafodd y targed arbedion ei gyflawni. Gellir cadarnhau bod y £2 filiwn o ganlyniad i newidiadau yn y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw a'r £1 miliwn o arbedion corfforaethol ehangach eisoes wedi eu cyflawni. Cytunwyd ar effeithlonrwydd gwasanaeth o £1.2 miliwn ac arbedion o £0.4 miliwn fel rhan o'r gyllideb a dangosir yn **Atodiad 2**. Gan fod yr arbedion effeithlonrwydd yn ffurfio rhan o 'fusnes fel arfer' ar gyfer gwasanaethau yna tybir y bydd y rhain yn cael eu cyflawni. Bydd unrhyw eithriad yn cael ei adrodd wrth y Cabinet. Bydd yr arbedion gwasanaeth yn cael eu monitro'n agos dros y misoedd nesaf ac adroddir ar gynnydd i'r Cabinet.

Arbedion/Effeithlonrwydd y cytunwyd ar gyfer 2018/19	£000	%oed
Newidiadau i IsafswmDarpariaeth Refeniw	2,000	43%
Arbedion Corfforaethol a nodwyd yn 2017/18	1,000	22%
Effeithlonrwydd Gwasanaeth (gweler Atodiad 2)	1,200	26%
Arbedion Gwasanaeth (Gweler Atodiad 2)	411	9%
Cyfanswm	4,611	100%

**5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

**6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?**

Mae naratifau gwasanaethau pwysig yn egluro amrywiant a risgiau i'w gweld yn y paragraffau isod.

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata** yn gorwario o £50,000. Mae'r pwysau i raddau helaeth yn sgil y costau staff a ragwelir yn ymwneud â llenwi dros gyfnodau mamolaeth.

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Priffyrdd a'r Amgylchedd** yn gorwario o £132,000 sy'n ymwneud â diffyg a ragwelir yn yr incwm ar gyfer y tîm Prosiectau Mawr. Mae hon wedi bod yn broblem dros y blynyddoedd diwethaf. Mae'r prif reswm dros y diffyg incwm yn ymwneud â chyfanswm y gwaith ac ad-daliad gan Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru. Dylid hefyd nodi'r meysydd pryder a ganlyn:

- **Cludiant i'r Ysgol** – bydd y gwasanaeth yn derbyn arian ychwanegol yn dilyn blwyddyn lawn o weithredu'r polisi cludiant diwygiedig. Bydd hyn yn ddigonol i ddarparu'r gwasanaeth am nifer cyfartalog o ddyddiau fesul blwyddyn academaidd. Ni fydd effaith cynnydd prisiau mewn blwyddyn yn hysbys nes bydd y contractau ar gyfer blwyddyn academaidd 2018/19 wedi eu cwblhau ym mis Medi.
- **Gwastraff** – Mae llawer o wahanol bwysau yn effeithio ar y gwasanaeth gwastraff sydd wedi eu codi yn y Bwrdd Cyllideb. Mae rhan fwyaf y pwysau yn ymwneud â ffioedd contractau newydd ar gyfer y contract gwastraff ailgylchadwy cymysg. Bydd y pwysau yn 2018/19 yn cael ei ariannu o'r Gronfa Wrth Gefn Gwastraff ac mae pwysau o £850,000 ar y gyllideb wedi ei gynnwys yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2019/20.

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Addysg a Gwasanaeth Plant** yn gorwario o £1.027 miliwn. Mae Gwasanaethau Plant yn parhau i fod yn faes risg uchel oherwydd natur gyfnewidiol niferoedd achosion a phwysau chwyddiannol ar gostau lleoliadau. Gall pob lleoliad unigol fod yn arbennig o ddrud ac felly gall unrhyw gynnydd mewn niferoedd gael effaith fawr ar y gyllideb. Fodd bynnag, mae amcanestyniad y canlyniad terfynol yn cynnwys yr holl leoliadau cyfredol y tu allan i'r sir a ragwelir i amserlenni realistig. Mae lleoliadau Addysg Tu Allan i'r Sir ac adenillon yn llai na'r hyn oedd yn y gyllideb yn sgil y gostyngiad yn niferoedd y disgyblion o Awdurdodau Lleol eraill sy'n mynd i ddarpariaeth ysgolion arbennig y Cyngor. Cafodd y ddau bwysau yma eu cyllido'r llynedd drwy'r defnydd a gynlluniwyd o gronfeydd wrth gefn penodol a chawsant eu hystyried fel rhan o broses gyllidebol 18/19 a chytunwyd ar y pwysau ariannu o £750,000 gan y Cyngor ar 30 Ionawr. Mae'r gorwariant a adroddwyd yn cynnwys y cyfraniad hwn i'r gyllideb a chydabyddir fod angen rhagor o waith i asesu goblygiadau ariannol y pwysau hyn ar y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar gyfer 2019/20 a'r tu hwnt.

Rhagwelir y bydd y **Gwasanaethau Cymorth Cymunedol** yn cydbwysu'i gyllideb wedi i gyllideb ychwanegol o £750,000 gael ei dyrannu ar gyfer 2018/19 a'r cynllun o

ddefnyddio cronfeydd wrth gefn. Mae gorwariant o fewn y Gwasanaeth Iechyd Meddwl a Gwasanaethau Darparwyr Mewnol yn parhau i fod yn feysydd lle mae pwysau mawr. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn cynnwys gofyniad cyllideb dybiedig o £500,000 yn ychwanegol y flwyddyn er bod gwaith pellach yn mynd yn ei flaen i asesu'r goblygiadau ariannol llawn a nodi gweithredoedd i helpu lliniaru effaith y pwysau hyn.

**Ysgolion** - Bydd y sefyllfa o ran Balansau Ysgolion yn dal i gael ei monitro'n agos, gydag adroddiadau i'r Aelodau bob mis. Mae Cyllid Addysg yn gweithio'n agos iawn gydag ysgolion i ddatblygu cynlluniau cadarn ac, yn ogystal, mae prif ac uwch swyddogion Addysg a Chyllid yn cyfarfod yn rheolaidd i adolygu'r cynlluniau hynny a chymryd unrhyw gam gweithredu yn ôl yr angen. Roedd y gyllideb a gytunwyd gan y Cyngor ar gyfer 2018/19 yn ddiweddar yn cynnwys buddsoddiad ychwanegol o £1.8 miliwn yng nghyllidebau dirprwyedig ysgolion. Mae lefel y balansau ysgolion a gariwyd drosodd i 2018/19 yn falans gyda diffyg net o £0.343 miliwn, a oedd yn welliant o £0.713 miliwn ar y balansau a ddygwyd ymlaen o 2016/17. Bydd sefyllfa ysgolion yn cael ei adrodd yn fanwl fis nesaf pan fydd ysgolion wedi cael cyfle i gwblhau eu sefyllfaoedd cyllideb ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd ym mis Medi.

**Y Cyfrif Refeniw Tai** Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn tybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £630,000, sy'n cyd-fynd â'r gostyngiad yn y gyllideb. Felly rhagwelir y bydd balansau'r Cyfrif Refeniw Tai yn £1.572 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r gyllideb gyfalaf o £10.2 miliwn yn cael ei rhannu rhwng gwelliannau arfaethedig i'r stoc dai bresennol (£6 miliwn) a datblygiadau tai newydd (£4 miliwn).

**Rheoli'r Trysorlys** - Ar ddiwedd mis Mai, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £215.192m ar gyfradd gyfartalog o 4.39%. Roedd balansau buddsoddi yn £16.6 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 0.27%. Fel yr amlygwyd yn y Strategaeth Rheoli Trysorlys ddiweddar ac adroddiadau diweddar, mae'r Cyngor wedi dilyn polisi o fenthycia dros dro er mwyn ariannu gwariant yn ôl yr angen, wrth aros am y penderfyniad i fenthycia dros y tymor hir er mwyn sicrhau y manteisir ar fendithion y cyfraddau llog hanesyddol o isel. Gwaed y penderfyniad hwn dros yr ychydig fisoedd diwethaf gan ymgynghori â'n Hymgynghorwyr Rheoli Trysorlys. Felly, gwnaed y ddau fenthyciad a ganlyn yn ddiweddar:

- £10 miliwn o fenthyciad ar 09/05/18 ar gyfradd o 2.08% dros 15 mlynedd ar sail EIP.
- £10 miliwn o fenthyciad ar 31/05/18 ar gyfradd o 1.92% dros 15 mlynedd ar sail EIP.

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor ynghlwm yn **Atodiad 3**. Mae'r cynllun cyfalaf a gymeradwywyd yn £53.4 miliwn ac mae'r gwariant hyd yma yn £3.74 miliwn. Mae **Atodiad 4** yn cynnwys diweddariad ar y prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf cyffredinol.

## 7. **Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?**

Cafodd Asesiadau o'r Effaith ar Les ar gyfer yr arbedion yn Atodiad 2 a'r cynnydd yn Nhreth y Cyngor ei gyflwyno i'r Cyngor ar 30 Ionawr. Cafodd asesiad ar gyfer newid y polisi MRP ei gynnwys yn yr adroddiad i'r Cyngor ym mis Medi 2017. Mae'r Asesiad o'r Effaith ar Les llawn ar gyfer y cynigion i ddefnyddio'r grant cyfalaf £1.2 miliwn wedi'i

gynnwys fel Atodiad 4. Mae'r asesiad yn dod i'r casgliad bod y cynigion yn newid sydd yr un fath â'r seilwaith priffyrdd presennol fodd bynnag gwneir pob ymdrech i ddatblygu darpariaeth symudedd, lleihau amhariad a defnyddio llafur lleol.

**8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi eu cynnal gyda'r Pwyllgor Craffu ac eraill?**

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi ei hystyried gan gyfarfodydd y Tîm Gweithredol Corfforaethol, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Briffio'r Cabinet a Briffio'r Cyngor. Cynhaliwyd gweithdai cyllideb rheolaidd gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried y cynigion o ran y gyllideb. Hysbyswyd yr holl aelodau o staff am y broses o osod y gyllideb ac ymgynghorwyd yn llawn â staff sy'n cael eu heffeithio neu bwriedir gwneud hynny, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

**9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid**

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n ofynnol eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

Mae pwysau penodol yn parhau i fod yn amlwg yn y cyllidebau gofal cymdeithasol (Oedolion a Phlant) serch y buddsoddiad ychwanegol o £1.5 miliwn at ei gilydd ar gyfer 2018/19. Bydd sefyllfa'r ddau wasanaeth yn cael ei monitro'n ofalus a'i hystyried ymhellach fel rhan o broses y gyllideb 2019/20.

Mae'r rhagolygon yn dangos y bydd balans ysgolion yn parhau i gyfnerthu, fodd bynnag, bydd y sefyllfa'n cael ei hadolygu'n ofalus. Mae Cyllid Addysg yn gweithio'n agos iawn gydag ysgolion i ddatblygu cynlluniau cadarn ac, yn ogystal, mae prif ac uwch swyddogion Addysg a Chyllid yn cyfarfod yn rheolaidd i adolygu'r cynlluniau hynny a chymryd unrhyw gam gweithredu yn ôl yr angen.

Mae pwysau ar y gyllideb o £850,000 wedi cael ei gynnwys yn yr MTFP ar gyfer gwasanaethau Gwastraff ar gyfer 2019/20. Fel y mae Aelodau'n gwybod, mae gwaith yn mynd yn ei flaen i nodi modelau gwasanaeth amgen a allai helpu lliniaru effeithiau'r pwysau hwn.

**10. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?**

Mae hwn yn parhau yn gyfnod ariannol heriol a bydd methu cyflawni'r strategaeth a gytunwyd o ran y gyllideb yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau yn y blynyddoedd ariannol presennol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

**11. Pŵer i wneud y Penderfyniad**

Mae'n ofynnol i awdurdodau lleol o dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.